

Neúspěch čínské expanze do střední Evropy

Oldřich Krpec

<https://pravybreh.cz/osoby/oldrich-krpec/>

Čínský pokus o hospodářský průnik do střední Evropy je třeba vnímat v kontextu změny čínské strategie, ke kterému došlo v posledních deseti letech. Zatímco bývalý prezident Ťiang Ce-min (1993-2003) formuloval cíl vybudovat středně bohatou společnost a Chu Ťin-tchao (2003-2013) kladl důraz na společnost harmonickou, úspěchy typu olympijských her v Pekingu 2008 a Expo 2010 v Šanghaji posílily sebevědomí čínských politických elit natolik, že začaly uvažovat o *Čínském snu*, ambiciózním hospodářském plánu, který je spojen s osobou současného prezidenta Si Ťin-pchinga (od 2013). Nyní jde o víc než jen o eklektickou variantu čínského socialismu: Čína je v pojetí svého Snu unikátní a nadřazenou civilizací, která nabízí efektivnější recept hospodářského rozvoje při respektu k politické a kulturní nezávislosti.^[1] Jejím hlavním nástrojem má být v tomto pojetí měkká moc, postavená na neodolatelné přitažlivosti čínské civilizace, podpořená aktuálními úspěchy a nabídkou vzájemně výhodné hospodářské spolupráce. Od roku 2017 čínské vedení explicitně připouští, že vzestup Číny povede k soupeření s USA, které se pokusí vliv Číny zadržovat.^[2] Čínská zahraniční politika se naopak snaží hospodářskými výhodami a kulturní diplomacií jednotlivé státy od USA odlákat.^[3]

Hlavní zahraničněpolitické cíle Číny se v posledním období změnily jen málo: jsou jimi především politika jedné Číny (Tchaj-wan a Tibet) a princip nezasahování do vnitřních čínských záležitostí (ať jde o politický systém, roli státu v ekonomice, nebo nakládání s menšinami). Naopak hospodářské zájmy Číny se v uplynulé dekádě změnily významně. Právě když se Čína přiblížila inovační úrovni hospodářského rozvoje (innovation-driven stage), zasáhla světové hospodářství globální finanční krize, světová poptávka po čínských exportech klesla a faktické podhodnocení kurzu měny se stalo neudržitelným. Čínské výrobní náklady přitom dále rostly. Výrazně nerovnoměrné tempo rozvoje nechalo velké části Číny, zejména západ, nerozvinuté, zato dynamické pobřežní regiony se potýkaly a dosud potýkají s nadbytečnou kapacitou a jsou příliš závislé na exportu. Jedním z hlavních tahounů čínského hospodářského růstu byly po dlouhou dobu státní investice do domácí infrastruktury, jejíž potenciál se však již vyčerpал. Čínské firmy k udržení expanze potřebují proniknout do mezinárodního prostředí. Čínská strategie “Go global” tak na jednu stranu usiluje o čerpání zkušeností ze zahraničí (osvojení manažerských technik, přístup k technologiím) a na druhou o demonstraci úspěchu domácích firem na zahraničním trhu, to vše za politické podpory vysokých čínských představitelů. Domácí investiční kapitál tak má být použit k financování velkých zahraničních projektů, čímž se nejen využije nadbytečná produkční kapacita (stavebních, dopravních a IT) firem, ale následně se rozvine infrastruktura pro další čínský export zboží a vytvoří se prostor pro vývoz služeb a přístup k zahraničním veřejným zakázkám.

Čínským záměrem bylo dosáhnout na trhy západní Evropy a modernizovat svou hospodářskou strukturu. Takové zájmy dělají z Číny přímého konkurenta střední Evropy, nikoliv partnera.

Právě v tomto kontextu je třeba interpretovat i tzv. novou hedvábnou stezku, tady **Iniciativu pásu a cesty** (BRI), která byla oznámena Si Ťchin-pingem v Indonésii a Kazachstánu v roce 2013. Neexistuje však žádná oficiální mapa, seznam projektů či schéma jejich financování,^[4] projekt nemá podobu konkrétní plánované strategie. Jde o další sen, o vizi, která má být teprve naplněna konkrétním obsahem. Tzv. **Pevninská větev** má pomoci rozvinout západní regiony Číny a posílit čínskou hospodářskou přítomnost a vliv ve střední Asii a Rusku. Z perspektivy regionu střední Evropy je podstatné, že tato větev má dále procházet přes Polsko a kromě využití čínské kapacity mimo Čínu má zlepšit i konektivitu za účelem dalšího pronikání zboží na trhy západní Evropy. **Námořní větev** má pak zvýšit kontrolu Číny nad klíčovou námořní obchodní cestou včetně nejvýznamnějších škrťících bodů jako je Malacká úžina nebo Perský záliv. Konkrétním čínským krokem relevantním pro střední a východní Evropu je čínská akvizice přístavu Pireus (2009–2016) a následně plánovaná výstavba železnice do Budapešti (část může být dokončena v polovině 20. let 21. století). Také v tomto případě je hlavním cílem přístup na trhy západní Evropy.

1. Proč střední Evropa?

Evropský civilizační model (tj. smíšená ekonomika, důraz na sociální dimenzi či multilateralismus) je Číně bližší než model americký (individualismus, důraz na trh, unilateralismus). V čínském vnímání však Evropská unie není od globální finanční krize považována za aktéra schopného samostatně se rozhodovat a adekvátně reagovat, jednotlivé evropské státy jsou podle Číny v područí USA.^[5] Ve chvíli, kdy střední Evropu zasáhly důsledky globální krize a začaly se objevovat první vážné diskuze o úspěšnosti a udržitelnosti rozvojového modelu postaveného převážně na přílivu přímých zahraničních investic ze Západu, stal se tento region pro Čínu zajímavý i z hlediska možnosti dosáhnout určitých geostrategických cílů, pokusit se omezit vliv západní Evropy a USA a posílit vlastní ekonomické zájmy. S tím, jak se ve střední Evropě propadlo tempo konvergence i přílivu západních investic, začala být bezprecedentní míra závislosti na západní Evropě vnímána jako problém a možnost spolupráce s Čínou se naopak začala jevit jako zajímavá. Ovšem zatímco úspěchy převážně tržních asijských ekonomik (Japonsko, Jižní Korea, Tchaj-wan) byly obecně respektované, v případě Číny se zvláště u tvrdých anti-socialistů, jako je Orbán nebo Kaczyński, jednalo o podivný obrat. Jeho nejpravděpodobnějším vysvětlením byla vidina neopakovatelných příležitostí z takové spolupráce. I v západním prostředí byla zaznamenána hesla jako maďarské „Východní otevření“ či polské „Go China“. Ovšem i přes jejich nepochybnou mediální chytlavost se nedá říct, že by za nimi stála nějaká propracovaná strategie.^[6]

Přestože nelze zpochybnit, že v období 2010-2013 v regionu střední Evropy heslo spolupráce s Čínou zaznívalo z mnoha stran, je jen relativně velmi málo indicií, které by svědčily o hlubším ideovém obratu či replikaci nějakých významnějších aspektů čínského hospodářského nebo dokonce společenského modelu. Často se v této souvislosti cituje Orbánův projev zmiňující neliberální východní země jako alternativu, která svou efektivitou překonává západní civilizační model.^[7] Ve stejném duchu lze chápat i některé výstupy Kaczyńského, kdy jeho vstřícnost k Číně může být interpretována jako pokus o hledání alternativy k západnímu liberálnímu konsensu. Sem zapadají i Zemanovy výroky o restartu vztahů s Čínou (a vymanění se z područí Západu) nebo o tom, že v Číně se Česko může učit, jak stimulovat hospodářský růst a stabilizovat společnost (2014 a 2016).^[8] Při bližším pohledu na vývoj vztahů mezi střední Evropou a Čínou jsou však i tyto výroky spíše pragmatickými vyjádřeními podmíněnými konkrétním kontextem, a navíc s omezenou výpovědní hodnotou, pokud jde o reprezentaci postojů a nálad v celé společnosti.

Východní obrat ve střední Evropě je nutné považovat za jednoznačný neúspěch. Čínské investice do regionu zůstaly celkově nízké. Zklamáním je i vývoj vzájemného obchodu.

V přibližování středoevropského regionu a Číny hrála hlavní roli kulturní diplomacie vedená vysokými státními představiteli, doplňovaná kulturními ambasadory (místními celebritami odměňovanými z čínských zdrojů) a skrze think-tanky a kulturní centra financované z veřejných prostředků. Od počátku však bylo jasné, že taková cesta nebude snadná. Země střední Evropy jsou i ve srovnání se západem anti-komunistické a anti-socialistické, Středoevropané jsou citliví na propagandu a navíc nejsou právě otevření mimoevropským etnikům a kulturám. Pro úspěšné navázání intenzivní spolupráce bylo tedy nezbytné zdůrazňovat především její hospodářskou výhodnost. Ovšem postup, který Čína zvolila, nebyl šťastný. Odpovídal spíše strategiím, které se užívají v rozvojových regionech. V relativně vyspělých zemích s rozvinutým hospodářstvím, navíc v prostoru kontrolovaném západním kapitálem a pod politickým ale i regulačním vlivem tak významného aktéra, jako je Evropská unie, selhal.

2. Středoevropský obrat směrem k Číně

2.1 Maďarsko

První zemí střední Evropy, která znovuobjevila Čínu, bylo Maďarsko. Premiér Medgyessy (Socialisté, 2002–2004) navštívil Čínu v roce 2003, prezident Chu Ťin-tchao mu jeho návštěvu o rok později oplatil. Od tohoto okamžiku byly v Maďarsku dobré vztahy s Čínou chápány jako nástroj k dosažení hospodářských výhod – zvýšení exportu do Číny, snížení deficitu vzájemného obchodu a přilákání investic. Podobně se choval i premiér Gyurcsány (Socialisté, 2004–2009). Oba podporovali spolupráci s Čínou řadu let před Orbánovým „Východním otevřením“. Sám Viktor Orbán, jako doktrinální liberál a vůdce politického hnutí mladých liberálů, předvedl ve svém myšlení v souvislosti s Čínou pozoruhodný obrat. Přesvědčený anti-socialista a kritik postkomunistických politických sil byl ještě v období své první vlády (1998–2002) také kritikem Číny a vztahů s ní. V roce 2000 se dokonce sešel s Dalajlámou.^[9] Překvapivá porážka od socialistů v roce 2002 znamenala posun Orbánova hnutí v konzervativní, národoveckou, křesťanskou, centristickou a populistickou stranu, která navázala na tradici konzervativního maďarského politického středu a pevně se v této pozici etablovala.^[10] V období tzv. „boje za svobodu“, tedy v rámci sporu o rozpočtovou a fiskální politiku s EU (a MMF), formuloval Orbán požadavek na snížení hospodářské závislosti na západu, což znamenalo zavedení národní průmyslové politiky a podpory domácího kapitálu a firem. Akcentace národní nezávislosti, autonomie politiky a konzervativních hodnot, vedly k formulaci teze o „společnosti práce“. Čínská politika hospodářské expanze pak byla v této souvislosti interpretována jako historická příležitost, která měla umožnit diverzifikovat zahraniční kapitál, přičemž tyto vztahy mohly být využity jako páka na politické ústupky ze strany EU. Čína byla takto označována za úspěšný příklad „společnosti práce“ a jako atraktivní alternativa k Západu. Občas šli představitelé vládního hnutí dokonce tak daleko, že hovořili o tradičním přátelství obou zemí či o společných asijských kořenech.^[11]

Autenticitu takových sympatií, jdoucích nad rámec hospodářského pragmatismu, není jednoduché posoudit. Aktivní roli ve vztazích s Čínou sice hrálo jen několik maďarských představitelů: ministr zahraničí Szijjártó, bývalý ministr rozvoje Fellegi, ministr financí a

bývalý ministr hospodářství Varga či hlavní architekt neortodoxní hospodářské politiky Matolesy, ale na druhou stranu žádná politická strana v Maďarsku, včetně liberálů, význam hospodářské spolupráce s Čínou nezpochybňovala a dá se předpokládat, že politické špičky v tomto ohledu reprezentovaly i převažující postoj veřejnosti. Pokud jde o politickou dimenzi vzájemných vztahů, časté kontakty na nejvyšší úrovni (návštěvy viceprezidenta Si Ťchin-pchinga 2009, premiéra Wen Ťia-pao 2011, vicepremiéra Li Kche-čchiang 2012) vyvrcholily uzavřením strategického partnerství (2017).

2.2 Polsko

Vztahy Polska, pionýra demokratizace 80. let, a Číny, země, která rozjezdila pokus o revoluci tanky, byly po celá 90. léta 20. století velmi omezené. Čínu poprvé navštívil prezident Kwaśniewski (Demokratická levice, 1995–2005) v roce 1997, prezident Chu Ťin-tchao byl v Polsku v roce 2004. I přes zásadní politické rozpory Polsko deklarovalo podporu politice jedné Číny a projevilo zájem o posílení hospodářských vztahů, také zde bylo cílem podpořit export a přilákat investice. Mimo to se však polští představitelé opakovaně setkávali s Dalajlamou, vyjadřovali podporu Tibetu a na půdě polského parlamentu pracoval polsko-tchajwanský tým. Olympijský rok 2008 byl posledním rokem, kdy vrcholní polští představitelé Čínu explicitně kritizovali.^[12] Prezident Lech Kaczyński (vláda pravicového Práva a spravedlnosti, 2005–2007, pak od 2015) a premiér Tusk (liberální Občanská platforma, 2007–2015) sice bojkotovali Olympiádu, komentovali čínské problémy s dodržováním lidských práv a setkali se s Dalajlamou, ale vzápětí přišla změna. S příchodem globální krize se jednou z důležitých tendencí stala snaha diverzifikovat polské hospodářství ve prospěch rychle se rozvíjejících mimoevropských zemí. Prezident Komorowski (Občanská platforma, 2010–2015) podepsal s Chu Ťin-tchaoem strategické partnerství (2011). Během návštěvy premiéra Wen Ťia-pao (2012) pak byla odstartována platforma 16+1 – obojí stále během prozápadní a proevropské vlády Občanské platformy. Snahy o spolupráci s Čínou následně dále posílily, když vládu zformovala strana Právo a spravedlnost (2015). Během návštěvy Si Ťchin-pinga Polsko v roce 2016 uzavřelo s Čínou tzv. komprehensivní partnerství (v otázkách společného zájmu se očekává společný postup obou stran). Obě strany podepsaly seznam kooperačních dohod, který dále posílil již značná očekávání polské strany ze vzájemné hospodářské spolupráce. Zásadní roli v Polsku, na rozdíl od ostatních zemí regionu, hrála od počátku iniciativa BRI. Polsko bylo okouzleno představou své role coby brány čínských investic a obchodu pro evropský kontinent. Rychlý rozvoj intenzivní spolupráce s Čínou podporovala celá polská politická scéna, což zřejmě ovlivnilo i polské postoje k některým aspektům mezinárodně-hospodářské politiky. Přesto v Polsku (na rozdíl od Maďarska) spolupráce s Čínou vyvolávala i kritiku. Tato politika totiž podle mnohých ohrožovala tradičně velmi dobré vztahy s USA a komplikovala spolupráci s vůdčími zeměmi EU. Polsko si podle odpůrců blízké spolupráce nemohlo dovolit ohrozit zájmy největších západních investorů i polských firem na trhu EU, přičemž svou roli hrála také bezpečnostní otázka.

2.3 Česko

Česká republika bývá považována za reprezentanta tradice hodnotové zahraniční politiky se silným důrazem na otázku lidských práv. Tento přístup byl pochopitelně vždy v napětí s alternativním přístupem zdůrazňujícím hospodářské zájmy. Obecně lze říct, že pokud jde o politiku vůči Číně, představovala Česká republika nejkritičtější členský stát EU. Mnozí čeští aktéři silně podporovali Tchaj-wan, Tibet nebo čínské disidenty. Viditelný byl však postupný růst váhy hospodářských zájmů. Již v roce 2004 prezident Klaus (2003–2013) kritizoval

„mesianismus“ českých politiků ve vztahu k Číně. Během návštěvy premiéra Ťia-pao v roce 2005 byl premiér Paroubek (Sociální demokraté) připraven podepsat s Čínou strategické partnerství (došlo k tomu až o deset let později) a hovořil o České republice jako o bráně čínských investic do EU. Přesto byli hlavní čeští představitelé vůči Číně velmi kritičtí: ministr zahraničí Schwarzenberg přirovnal Olympijské hry v Pekingu k Berlínu 1938, premiér Fischer se v roce 2009 setkal s Dalajlámou a jeho cesta na Expo 2010 do Šanghaje byla zrušena. Nicméně v roce 2012 Česká republika vstoupila do platformy 16+1 a těsně před jejím summitem premiér Nečas (Občanští demokraté) kritizoval „dalajlámismus“ zahraniční politiky jako poškozující hospodářské zájmy ČR.^[13] Od roku 2013 považovali občanští demokraté rozvoj hospodářských vztahů s Čínou za prioritu.

Významným momentem vztahu České republiky k Číně se stalo zvolení prezidenta Zemana (2013, znovuzvolen 2018), který spolupráci s Čínou považoval za klíčovou. Prezident Zeman byl nad rámec svého úřadu schopen ovlivňovat zahraniční politiku především za úřednické vlády Jiřího Rusnoka (2013–2014). V roce 2014 ministr zahraničí Zaorálek při návštěvě Číny explicitně podpořil politiku jedné Číny. Prezident Zeman byl pak jediným představitelem zemí EU, který se zúčastnil vojenské přehlídky v Pekingu (2015) a ve stejném roce se česká republika přihlásila k BRI. Při návštěvě čínského prezidenta Si Ťchin-ping (2016) Česká republika podepsala s Čínou strategické partnerství a celý seznam dohod o investicích v očekávaném rozsahu 11 miliard eur. Prezident Zeman následně oznámil čínské investice v ČR v rozsahu asi 7,4 miliard eur do roku 2020. Česká politická scéna však byla v této otázce nadále hluboce rozdělena. Když pak prezident Zeman pro čínskou televizi během své návštěvy v Číně prohlásil, že se přijel učit, jak nastartovat hospodářský růst a stabilizovat společnost, vyvolalo to celou řadu ostrých kritických reakcí. Prezidentův poradce Kmoníček (dnes velvyslanec v USA) vysvětloval, že šlo o promyšlenou strategii, jak podpořit hospodářské zájmy ČR, když na rozdíl od velkých zemí musí státy typu ČR nabídnout něco víc.^[14]

Zatímco zpočátku byla CEFC vnímána jako čínským režimem vybraný prostředník, nyní se zdá, že její role byla dalším z příkladů špatného plánování, nekompetence a nedostatečné kontroly na čínské straně.

Prakticky vzápětí po obratu v české politice vůči Číně došlo v období let 2015–2017 k vlně akvizic českých aktiv ze strany soukromé společnosti CEFC se sídlem v Šanghaji. Tato společnost umístila centrum svých evropských operací do Prahy a její představitel Jie Ťien-ming se stal oficiálním Zemanovým poradcem. Čínské investiční portfolio bylo, jak z pohledu společnosti působící v oblasti energetiky, tak i z pohledu českých zájmů, od počátku velmi podivné. V daném období však převládalo přesvědčení, že se jedná jen o první investice a pouze prvního z celé řady dalších investorů.

Za velký úspěch pro české firmy byl pak označován vstup PPF Petra Kellnera na čínský trh se spotřebitelskými úvěry (konkrétně společnosti Home Credit, která poskytuje úvěry asi 20 milionům klientů v Číně). Tato expanze byla dávana do přímé souvislosti s aktivitami a kontakty prezidenta Zemana. Také proto když v roce 2016 došlo k setkání ministra kultury a několika politiků z řad křesťanských demokratů s Dalajlámou, reagovala česká strana deklarací čtyř nejvyšších reprezentantů zahraniční politiky, v níž podpořila a potvrdila politiku jedné Číny a usílí o další prohlubování vztahů obou zemí.^[15] Tento moment lze

považovat za zenit české pročínské politiky. Krátce po něm česko-čínská hospodářská spolupráce utrpěla fiasko, které je pozoruhodné i v širším mezinárodním měřítku.

3. Selhání spolupráce s Čínou

Pro pochopení selhání politiky hospodářské spolupráce regionu střední Evropy s Čínou je třeba si uvědomit, že zájmy obou stran jsou nejen velmi odlišné, ale v některých ohledech se přímo vylučují. Čínským záměrem bylo dosáhnout na trhy západní Evropy. Infrastrukturní projekty ve střední Evropě pouze mají za cíl využít nadbytečné čínské kapacity. Cílem investic formou akvizic a joint ventures byl a je přístup k know-how, technologiím a inovacím, včetně jejich společného vývoje s partnery z EU a na území EU. Takové příležitosti se však ve střední Evropě vyskytují jen ojediněle. Obecným cílem Číny je modernizace její hospodářské struktury a posílení komplexnosti produkce a náročnosti technologií. Středoevropské země díky čínským investicím očekávaly nová pracovní místa, zejména v komplexní průmyslové produkci, a díky nadstandardním politickým vztahům preferenční přístup na čínský trh. Takové zájmy, cíle a strategie dělají z Číny přímého konkurenta střední Evropy, nikoliv partnera.

Východní obrat ve střední Evropě je nutné považovat za jednoznačný neúspěch. Takové hodnocení je namístě ve všech naznačených dimenzích – v investicích, obchodní výměně i pokud jde jednotlivé projekty. Čínské investice do regionu byly a zůstaly celkově nízké. Zklamáním je i vývoj vzájemného obchodu, a to jak pokud jde o objem exportu a jeho dynamiku, tak o obchodní deficit. Projektů s čínskou účastí se rozběhlo jen několik, navíc jsou často od počátku problematické, neefektivní a vykazují mimořádnou míru neúspěšnosti.

Celkový objem zahraničních investic

		Čína	Německo	USA	Japonsko
Maďarsko (2017)	%	2,13	25,36	14,52	3,43
	hodnota	1,987 mil. (1,5 mld. Wanhua 2011)	–	–	–
Česko (2018)	%	0,54 (0,10 v r. 2013)	20,08	10,31	2,07
	hodnota	881 mil.	–	–	–
Polsko (2018)	%	0,41 (0,29 v r. 2013)	20,10	5,76	2,33
	hodnota	942 mil.	–	–	–

Odvozeno z dat OECD

3.1 Maďarsko

Podle dat OECD připadá z celkové hodnoty zahraničních investic v Maďarsku na Čínu pouhých 2,13 % (pro srovnání Německo 25,5 %, z asijských zemí např. Japonsko 3,4 %). Z celkového objemu 2 miliard USD čínských investic (vláda udává čísla vyšší, jde však o účelové interpretace) připadá velká část (1,5 miliardy) na jedinou akvizici. Tou bylo ovládnutí největšího maďarského chemického koncernu čínskou skupinou Wanhua v roce 2011. Tento

koncern však byl již od roku 2006 pod kontrolou investiční společnosti se sídlem v Londýně, nešlo tedy o novou investici a navíc k ní došlo již před „výhodným otevřením“.

Maďarská vláda občas operuje se seznamem čínských firem angažovaných v domácím průmyslu. Při bližším pohledu jde ale o případy, kdy čínský kapitál vstupoval povětšinou do existujících společností a často již v zahraničním vlastnictví (Lenovo 2004, Hisense 2006, BYD Electronics 2008). Pracovní místa tak ve větší míře vytvořily jen ZTE (logistické centrum) a Huawei (montovna elektroniky ve spolupráci s americkou a tchajwanskou firmou). Tyto vstupy čínského kapitálu se navíc realizovaly v období před pročínským obratem.

Pokud se zaměříme na velké čínské projekty s plnou politickou podporou, které byly oznámeny během návštěvy premiéra Ťia-pao (2011) a potvrzeny vicepremiérem Kche-čchiang (2012), můžeme konstatovat, že skončily fiaskem. Přislíbená akvizice aerolinií MALÉV (čínskou HNA), vybudování nákladního letiště u obce Vát, stavba rychlodráhy mezi Budapeští a mezinárodním letištěm či výstavba nákladní železniční trati kolem Budapešti měly přinést celkové investice ve výši 3,6 miliard USD. Žádný z těchto projektů však nebyl realizován. Neúspěch těchto snah měl společné jmenovatele: problematickou ekonomickou návratnost, naivní představy maďarské strany o výhodnosti podmínek čínských investic a čínskou neznalost evropského regulačního rámce.

Žádný z těchto projektů nebyl realizován. Neúspěch měl společné jmenovatele: problematickou ekonomickou návratnost, naivní představy maďarské strany o výhodnosti podmínek čínských investic a čínskou neznalost evropského regulačního rámce.

Relevantním projektem tak dosud zůstává pouze výstavba sítě 5G v rámci strategického partnerství s Huawei a snad stavba železnice Bělehrad – Budapešť v rámci BRI. Ovšem i tato investice je značně kontroverzní. Maďarská část trati měla být dokončena už v letech 2017–2018, a to za 472 miliard HUF. Aktualizovaný projekt však předpokládá zahájení prací až v roce 2021 a za dvojnásobnou cenu 949 miliard, přičemž 85 % nákladů má být financováno úročeným úvěrem od čínské Exim Bank. Důvod k obavám ovšem představuje i samotný fakt, že část trati Pireus – Bělehrad, na kterou má Bělehrad – Budapešť navazovat, nebyla dosud vůbec dojednána. Jde o významný příklad projektu, který byl iniciován politicky, přičemž je zjevné, že proklamace vládních delegací i uzavřené dohody nekorespondují s reálnou čínskou podnikatelskou aktivitou a možnostmi. Čínští představitelé ochotně opakují slogany o středoevropských zemích jako branách čínských investic či logistických a dopravních centrech obhospodařujících jejich obchod, ale čínské podniky pak po zmapování hospodářských příležitostí a podmínek nemají o podnikání v regionu – bez vyloučení konkurence západních firem – větší zájem.

Maďarská hospodářská politika tyto zkušenosti reflektuje, a vláda proto podepisuje strategické dohody přímo s jednotlivými investory. V nich je zavazuje k investicím a reinvesticím zisku, přenesení výzkumu a posílení dodavatelských vztahů s domácími firmami (jedná se o kontroverzní ale dobře známé „local content requirements“). Takové dohody byly podepsány asi s čtyřiceti hlavními investory, z nichž však jen několik má čínský původ (Huawei, Borsod, Yanfeng, Bank of China, Westcast-Bohong).^[16]

Co se týče obchodní výměny mezi CEE a Čínou, byl na Varšavském summitu 16+1 v roce 2012 formulován cíl dynamického růstu na 100 miliard USD do roku 2015, tedy zhruba na dvojnásobek objemu roku 2011.^[17] V případě Maďarska měl obchod s Asií růst dvakrát rychleji než v případě ostatních regionů. Ve skutečnosti byl však růst maďarských exportů do Číny velmi skromný: Jeho podíl na celkovém exportu vzrostl z 1,32 % v roce 2008 na 1,95 % v roce 2011. V éře „východního obratu“ pak vzrostl jen na 2,06 % v roce 2018. Pro srovnání ve stejném období to byl v případě Německa růst z 24,3 % na 26,8 %. Dovoz z Číny pak v tomto období dokonce jako podíl celkových dovozů klesl z 7,14 % na 5,87 %. Přesto zůstal maďarský deficit značný – 4,98 miliardy USD v roce 2011 a 4,17 miliardy v roce 2018. Vláda i tak směrem k veřejnosti komunikovala některé dílčí úspěchy. V politicky citlivé oblasti zemědělství jednotlivé maďarské a také polské firmy získaly díky nadstandardním vztahům nejvyšších představitelů svých zemí povolení na vývoz vepřového masa (opět odebráno v roce 2012), drůbeže (od 2012) a jako přímý důsledek návštěvy prezidenta Si Ťin-pchinga i jablek (2016).^[18]

Obchod mezi Maďarskem a vybranými partnery (procenta, miliardy USD)

		2000		2008		2011		2018	
		export	import	export	import	export	import	export	import
Čína	Hodnota	0,08	0,98	1,31	6,86	1,99	6,97	2,50	6,67
	%	0,26	3,05	1,32	6,59	1,95	7,14	2,06	5,87
Japonsko	Hodnota	0,37	1,63	0,67	2,73	0,80	1,58	0,81	1,51
	%	1,22	5,06	0,68	2,62	0,78	1,62	0,66	1,33
Korea	Hodnota	0,10	0,51	0,38	2,07	0,47	2,10	0,53	2,14
	%	0,33	1,59	0,38	1,99	0,46	2,20	0,44	1,88
USA	Hodnota	2,66	1,19	3,02	1,91	2,67	1,89	3,88	1,87
	%	8,88	3,70	3,05	1,83	2,63	1,93	3,19	1,65
Německo	Hodnota	9,84	8,27	23,80	25,00	24,70	21,90	32,60	29,60
	%	32,90	25,70	24,00	24,00	24,30	22,50	26,80	26,00
Celkem	Hodnota	29,90	32,10	99,10	104,00	102,00	97,50	122,00	113,00

Odvozeno z dat UN Comtrade

3.2 Polsko

Podíváme-li se na stav čínských přímých zahraničních investic v Polsku, můžeme říct, že ani zde zdaleka neodpovídají očekávání. V období před východním otevřením se realizovaly investice Suzhou Victory Technology v Lodži (2007) nebo akvizice HSW strojírenské společnosti ze strany LiuGong Group (2012). V období intenzivního rozvoje vztahů s Čínou je možné zmínit spolupráci polského distributora energie Tauron s BIT Huanchuang Electric Vehicle Technology a půjčku Tauronu od čínské banky ICBC ve výši 1,6 miliardy USD (2015). V oblasti informačních technologií jsou nejvýznamnější aktivity spojené s firmou Huawei. Tato společnost spolupracuje s hlavními operátory v Polsku již od roku 2006. Vybuďovala polské sítě 2G, 3G a 3,5G a buduje i první části sítě 5G v Gliwicích a Varšavě (2018–2019), ve Varšavě také provozuje své velké zákaznické centrum.^[19] Obavy ohledně bezpečnostních rizik však v roce 2019 vedly k podpisu dohody o společném postupu při budování sítě 5G s USA s cílem čínský podíl snížit.

Jak již jsme naznačili výše, v Polsku hrál hlavní roli ve spolupráci s Čínou projekt BRI. Byla to vláda Občanské platformy, která hlásala heslo „BRI s Polskem a přes Polsko“. Očekávání byla obrovská. Polsko se mělo stát logistickým a produkčním uzlem, aktivně proto vyhledávalo projekty pro zařazení pod BRI a zapojilo se do Čínou vedené Asijské infrastrukturní investiční banky (AIIB).^[20] Je pravdou, že všechny již existující železnice propojující Čínu a EU prochází právě Polskem a jedna z nich (Chengdu – Lodž) tam i končí.^[21] Ta však byla dokončena již v roce 2012, tedy před vyhlášením BRI. Stejně tak je jedním z důležitých přístavů pro obchod s Asií polský přístav Gdaňsk, ale mohutnou investici 3 miliardy USD přislíbila PSA International, tedy soukromá společnost ze Singapuru. Problematické je i propojení dopravních a logistických projektů (snad kromě kontejnerových terminálů v Kutně a Małaszewiczích) a naprostým fiaskem skončila (se všemi typickými znaky špatně připravené a nekompetentně vedené čínské investice) zakázka na vybudování 50 km úseku dálnice, kterou získala China Overseas Engineering Group, pobočka státní China Railway Group.^[22] V tomto případě byl neúspěch o to překvapivější, že se jednalo o první vítězství čínské firmy ve veřejném tendru v rámci EU.

V oblasti obchodu s Čínou se Polsku nepodařilo realizovat ani jeden ze stanovených cílů. I přes výhodnou pozici přímo na obchodních trasách rostly vývozy do Číny jen velmi pomalu a jejich podíl na celkových polských vývozech dokonce poklesl.

V oblasti obchodu s Čínou se Polsku nepodařilo realizovat ani jeden ze stanovených cílů. I přes výhodnou pozici přímo na obchodních trasách rostly vývozy do Číny jen velmi pomalu a jejich podíl na celkových polských vývozech v období 2011–2018 dokonce poklesl (z 1,1 % na 1,0 %). Deficit obchodu s Čínou se zároveň dále prohloubil (z 17,5 na 25,3 miliard USD). Problémem je i struktura obchodu, kdy Polsko do Číny vyváží měď, materiály, některé méně náročné průmyslové komponenty a zemědělské produkty. V dovozech naopak dominuje komplexní průmyslové zboží.

V Polsku je v každém případě v posledních letech patrný odklon od spolupráce s Čínou, a to i v rámci platformy 16+1. V letech 2017 a 2018 premiéři Szydło a Morawiecki (PiS) kritizovali přetrvávající obchodní deficit s Čínou a hovořili o ní jako o „náročném“ partnerovi. V roce 2018 premiér preferoval domácí politickou událost před účastí na summitu 16+1 v Sofii, kam poslal vicepremiéra.^[23] I když je BRI stále považována za smysluplnou platformu spolupráce, jako nadějnější se Polsku v současnosti jeví Three Seas Initiative (infrastrukturní program zaměřený na energetiku, dopravu a digitální síť propojující Balt, Jadran a Černé moře) podporovaný USA. Nad rámec problémů v hospodářské oblasti premiér Morawiecki na konferenci NATO v Hamburku 2018 dokonce označil Čínu za výzvu pro NATO a demokratický svět. Rovněž v roce 2018 polský ministr zahraničí vydal prohlášení ke kybernetickým hrozbám ze strany Číny. V lednu 2019 byly v Polsku dvě osoby spojované s firmou Huawei zatčeny a obviněny ze špionáže.^[24]

Obchod mezi Polskem a vybranými partnery (procenta, miliardy USD)

		2000		2008		2011		2018	
		export	import	export	import	export	import	export	import
Čína	Hodnota	0,12	1,40	1,37	16,1	1,97	17,5	2,59	25,3
	%	0,38	2,80	0,87	7,85	1,1	8,27	1,0	9,11

Japonsko	Hodnota	0,09	0,99	0,46	4,02	0,75	3,53	0,75	2,83
	%	0,27	1,99	0,30	1,96	0,42	1,67	0,29	1,02
Korea	Hodnota	0,06	0,75	0,33	5,17	0,44	4,57	0,71	4,52
	%	0,19	1,50	0,21	2,57	0,24	2,16	0,27	1,63
USA	Hodnota	1,16	2,05	2,79	4,8	4,47	4,3	7,29	5,32
	%	3,67	4,11	1,78	2,34	2,49	2,05	2,82	1,92
Německo	Hodnota	10,90	12,50	35,70	49,8	43,4	50,4	70,7	70,9
	%	34,50	25,10	22,70	24,3	24,1	23,8	27,3	25,5
Celkem	Hodnota	31,70	49,80	157,00	205	180	212	259	278

Odvozeno z dat UN Comtrade

3.3 Česko

Česká republika jako tradiční producent a vývozce strojírenského kapitálového i spotřebního zboží má o čínský trh přirozený zájem. Řada firem tam dodává strojírenské celky a zařízení na výrobu energie, některé (typicky formou joint venture s domácí podnikem) v Číně i vyrábí.^[25] Významné propojení existuje přes Škodu Auto, pro kterou je čínský trh nejdůležitějším národním trhem. Je však nutné uvést, že produkce modelů značky Škoda probíhá v pěti provozech SAIC Volkswagen Automotive Company (joint venture čínské a německé společnosti vzniklé již v roce 1984), nejde tak v užším smyslu o export českého produktu a ani o investici české firmy. Mimo to je nepodložená i obecně sdílená představa o neomezených možnostech odbytu. Čínský trh je totiž plně saturovaný domácím i zahraničním zbožím, je mimořádně konkurenční a nabízí velmi omezené příležitosti pro umístění nových přímých zahraničních investic.^[26] Z českého pohledu nelze považovat vývoj vzájemného obchodu za neúspěch. Konkrétní čísla však dokládají, že české exporty do Číny rostly rychle hlavně bezprostředně po finanční krizi, ovšem v období pročínské obraty měl jejich růst spíše průměrné tempo, dovozy v tomto období v zásadě stagnovaly a jako podíl na celkových dovozech poklesly.

Obchod mezi Českou republikou a vybranými partnery (procenta, miliardy USD)

		2000		2008		2011		2018	
		export	import	export	import	export	import	export	import
Čína	Hodnota	0,83	0,69	0,86	12,00	1,59	18,30	2,77	19,00
	%	0,28	2,14	0,64	8,67	1,27	12,20	1,38	10,60
Japonsko	Hodnota	0,15	0,60	0,56	4,52	0,65	2,97	1,14	2,14
	%	0,51	1,87	0,42	3,25	0,43	1,97	0,57	1,19
Korea	Hodnota	0,11	0,13	0,38	1,44	0,53	2,62	0,56	3,18
	%	0,36	0,42	0,29	1,03	0,35	1,74	0,28	1,77
USA	Hodnota	1,05	1,36	2,72	2,77	3,37	2,79	4,31	3,72
	%	3,51	4,25	2,04	1,99	2,21	1,85	2,15	2,07
Německo	Hodnota	11,70	10,80	39,2	37,60	46,30	39,20	63,70	49,20

	%	39,30	33,70	29,4	27,00	30,30	26,00	31,80	27,40
Celkem	Hodnota	29,90	32,10	133,0	139,0	153,0	151,0	200,0	180,0
	a			0	0	0	0	0	0

Odvozeno z dat UN Comtrade

Můžeme-li působení českých firem v Číně považovat spíše za úspěch, pak příliv čínských investic do ČR je naopak třeba označit za fiasko, které má potenciál poškodit Čínu i na celoevropské úrovni. Na úvod je třeba zdůraznit, že pozadí kolapsu čínské investiční aktivity v ČR je komplexní a řada okolností je stále nejasná. Jisté však je, že z hlediska dalšího vývoje bylo klíčovým krokem navázání spolupráce mezi česko-slovenskou investiční skupinou J&T a šanghajskou společností China Energy Company Limited (CEFC), která byla dohodnuta během Zemanovy návštěvy v Číně v roce 2014. CEFC (prostřednictvím dcery CEFC Europe) byl hlavním aktérem přílivu čínských investic. Společnost v roce 2015 pořídila minoritní podíl v J&T, ovládla pivovar Lobkowicz, získala podíl v aerolinkách Travel Service nebo majoritní podíl ve fotbalové Slavii Praha. Následně v roce 2016 získala kontrolu nad strojírenskou společností ŽĎAS, mediální společností Empresa, velký podíl v cestovních agenturách Invia a Travel service a několik administrativních a historických budov v Praze. Toto značně heterogenní portfolio však zdaleka nedosáhlo předpokládaných objemů čínských investic. Prezident Si Ťin-pching v Praze v roce 2016 podepsal investiční dohody v objemu 11 miliard eur a prezident Zeman oznámil 4 miliardy eur pouze v roce 2016. Realita byla velmi odlišná – celkově pouze zhruba 460 mil. eur v roce 2016 a jen 215 milionů o rok později. Navíc prakticky žádná z těchto investic neodpovídala preferencím České republiky. Šlo o akvizice podílů v již existujících firmách, nikoli o vznik nových produkčních kapacit generujících pracovní místa ideálně v oblastech náročných na technologie a kvalifikovanou pracovní sílu.

Krátce nato investiční společnost CEFC zkolabovala. V listopadu 2017 ministerstvo spravedlnosti USA obvinilo viceprezidenta CEFC China z úplatků v souvislosti s operacemi společnosti v energetickém sektoru v Čadu a Ugandě. V březnu 2018 ředitel CEFC Jie Ťien-ming, oficiální poradce prezidenta Zemana, zmizel. Později se objevila informace, že byl v Číně obviněn z korupce v rámci vyšetřování iniciovaném samotným prezidentem. Vzhledem k okolnostem je pochopitelné, že došlo ke zrušení plánovaného nákupu 50% podílu J&T za miliardu USD, stejně jako např. nákupu ruského Rosněftu za 9 miliard USD. Brzy vyšlo najevo, že operace CEFC byly financovány řadou půjček, z nichž značná část byla krátkodobých a s vysokou úrokovou měrou. Čínská společnost dokonce dlužila 450 milionů dolarů společnosti J&T. V rámci krizové komunikace vstoupila do hry čínská státní banka CITIC a portfolio CEFC v ČR odkoupila. Slavia Praha byla následně postoupena čínské realitní firmě Sinobo. Žádné další významnější čínské investice od tohoto momentu nebyly realizovány.

Prakticky žádná z těchto investic neodpovídala preferencím České republiky. Šlo o akvizice podílů v již existujících firmách, nikoli o vznik nových produkčních kapacit generujících pracovní místa.

Kombinace zklamání z výsledků hospodářské spolupráce a ostudné role CEFC přispěla k přehodnocení další spolupráce. Zatímco zpočátku byla CEFC vnímána jako čínským režimem vybraný prostředník pro hospodářské pronikání do země, nyní se zdá, že její role byla dalším

z příkladů špatného plánování, nekompetence a nedostatečné kontroly na čínské straně. Nová vláda ANO (od 2017) je vůči spolupráci s Čínou ambivalentní. I tradičně Číně nakloněná sociální demokracie je mnohem méně zapálená, než tomu bylo v minulých letech. Výsledky čínské veřejné diplomacie – opírající se kromě schůzek nejvyšších představitelů o čínskou vládou financovaná kulturní centra, byly a jsou rozpačité. Věci v konečném důsledku neprospělo ani zahrnutí celebrit, jako je hokejista Jaromír Jágr nebo fotbalista Pavel Nedvěd, do státních delegací ani úsilí speciálně založené PR agentury (placené společností Home Credit patřící do finanční skupiny PPF), která má za úkol ovlivňovat veřejné mínění ve prospěch spolupráce s Čínou. České tajné služby navíc podpořily názor USA, že čínské společnosti Huawei a ZTE představují v souvislosti s výstavbou sítí 5G bezpečnostní riziko. Stoupající napětí pak vyvrcholilo otevřenou roztržkou. Vyvolal ji v roce 2019 primátor hlavního města Prahy, když požádal o znovuprojednání dohody o partnerství mezi Prahou a Pekingem, do které byla vložena poznámka o podpoře politiky jedné Číny. Poté, co Peking takové přehodnocení odmítl, byla dohoda ze strany města Prahy vypovězena. Peking v odvetě zrušil plánované koncertní turné české filharmonie, ukončil přímou leteckou linku a odmítl zapůjčit do pražské ZOO pandu. Vystupování čínského velvyslance Čang Ťien-mina bylo charakterizováno jako nevídaně asertivní. A to až do takové míry, že premiér Babiš i prezident Zeman žádali jeho omluvu a posléze nahrazení jiným diplomatem.

Problémy se dále prohloubily na podzim roku 2019, kdy předseda českého senátu Jaroslav Kubera, který plánoval cestu na Tchaj-wan, obdržel z čínské ambasády dopis, jenž jej před touto cestou varoval a hrozil ekonomickými dopady. Cesta se uskutečnila se zpožděním způsobeným jednak náhlou smrtí pana Kubery a také koronavirovou pandemií.^[27] V polovině roku 2020 na Tchaj-wan odcestoval Kuberův nástupce ve funkci Miloš Vystrčil. Cesta vzbudila jak ostré reakce ze strany Číny, tak i značnou mezinárodní pozornost. Je otázkou, nakolik předseda Senátu reprezentoval aktuální zahraniční politiku České republiky a diskutovat lze také to, zda by k ní došlo, pokud by čínské investice do České republiky skutečně dorazily. V každém případě je však možné tuto cestu vnímat jako další příklad českého přehodnocování vztahu s Čínou.

4. Otázka důvěry

Vnímání spolupráce střední Evropy s Čínou je na obou stranách velmi odlišné. Zatímco čínská média hovoří o jasných ekonomických benefitech, zásadně se zlepšujících politických vztazích a hladkých a úspěšných politických mítincích a vládních návštěvách, ve střední Evropě je vidět pozoruhodný obrat. Je zřejmé, že neúspěchy v hospodářské oblasti, ale také bezpečnostní otázky a vliv Západu vedou k poklesu podpory Číny a dokonce i k rostoucím proti-čínským náladám.

V období obratu k Číně Západ střední a východní Evropu považoval za novou baštu pročínských nálad. Pokud se však podíváme na mezinárodní průzkumy, nejsou zdejší pročínské postoje v mezinárodním srovnání nijak výrazné. V prosinci 2019 mělo pozitivní postoj vůči Číně 47 % Poláků, 40 % Maďarů a 27 % Čechů. To není příliš odlišné od 37 % obyvatel starých členských států (26% v případě USA). Ještě zajímavější je důvěra v politiku prezidenta Si Ťin-pchinga.^[28] Důvěru v něj vyslovilo 18 % Poláků, 17 % Čechů a 14 % Maďarů – tj. méně než v USA (37 %) a starých členských zemích EU (26 %). Přímou mu nedůvěřovalo 36 % Maďarů, 53 % Čechů a 51 % Poláků. Pokud jde o vzájemnou spolupráci s Čínou, pouze 15 % Čechů, 12 % Poláků a překvapivě jen 6 % Maďarů označilo vztahy mezi svou zemí a Čínou za blízké. Většina obyvatel měla malé povědomí i o platformě 16+1: 47 % Poláků, 63 % Maďarů a 82 % Čechů vůbec nevědělo čeho se týká, nebo o ní nikdy neslyšelo.

Za potenciálně plodnou označilo participaci vlastní země na BRI 37 % Poláků, 32 % Čechů a 22 % Maďarů.

Střední Evropa i během východního obratu ve skutečnosti dále relativně posílila svou hospodářskou vazbu na Západ... Potvrdilo se, že integrace a členství v EU a příslušnost k západní bezpečnostně-politické architektuře nemá ve středoevropských zemích alternativu.

V kontextu mezinárodně diskutovaného nárůstu populismu a snižování úrovně demokracie ve střední a východní Evropě byla Čínou iniciovaná a vedená platforma 16+1 nahlížena s obavami. Staré členské země se obávaly, že Čína na „měkký podbřišek“ EU použije strategii „rozděl a panuj“.^[29] Očekávalo se, že čínské snahy o hospodářskou spolupráci mohou vést i k zisku určitého politického vlivu a že země středoevropského regionu mohou lobovat za čínské zájmy i v rámci rozhodovacího mechanismu EU. Objevovaly se pochopitelně i obavy hospodářského charakteru. Už v roce 2012 evropská komise navrhla, aby členské země neumožňovaly přístup k veřejným zakázkám firmám z těch zemí, které nedovolují firmám z EU soutěžit ve vlastních tendrech. V této souvislosti se pak platforma 16+1 mohla jevit jako klub euroskeptických zemí, ve kterých roste čínský hospodářský a politický vliv.^[30] Tyto obavy se ještě prohloubily v souvislosti se vstupem Řecka do platformy v roce 2019 (skupina se od tohoto momentu označuje jako 17+1). Ve skutečnosti jsou však pročínské postoje zemí střední Evropy pouze izolované a symbolické. Jak je vidět, obavy, že Čína levně skoupí střední a východní Evropu, se ukázaly jako neopodstatněné.^[31] Země střední Evropy jsou plně integrovány do jádra EU, jejich ekonomiky jsou nedílnou součástí produkčních řetězců firem ze západní Evropy. Navíc strukturální fondy EU jsou obtížně nahraditelným zdrojem kapitálu, evropské granty vždy dramaticky převyšovaly a převyšují čínské půjčky. Čína pozoruhodně podcenila také regulativní moc EU v regionu: Unie má výhradní pravomoc v oblasti celní politiky, soutěžní politiky a společné obchodní politiky. Tato pravidla prakticky znemožňují, že by Čína byla schopna dosáhnout privilegovaného přístupu pro své firmy a kapitál jen na základě politických vztahů a deklarácí.

Krach čínské snahy o hospodářský průnik do oblasti střední Evropy je událostí širšího mezinárodního významu. Lze z něj usuzovat na relativní slabost současné Číny v řadě dimenzí moci v rámci mezinárodním prostředí a naopak až překvapivou sílu Západu a EU. Čína do střední Evropy žádnou variantu svého rozvojového modelu či Snu nevyvezla. Jejím cílem bylo umístit do tohoto regionu finanční kapitál, vyjednat privilegovaný přístup na trh pro vlastní firmy, které měly realizovat projekty garantované hostitelskými vládami, a to pokud možno mimo nutnost konkurovat etablovaným regionálním hráčům. Tento model Čína relativně úspěšně využívá v rozvojových regionech, ale na straně zemí střední Evropy po něm byla minimální poptávka a pozoruhodně zde neuspěl. Střední Evropa i během východního obratu ve skutečnosti dále relativně posílila svou hospodářskou vazbu na Západ. Pokud jde o politickou moc, i v tomto citlivém období (nárůst euroskepticismu a populismu, eurokrize, migrační krize, Brexit) se potvrdilo, že integrace a členství v EU a příslušnost k západní bezpečnostně-politické architektuře nemá ve středoevropských zemích alternativu. Čínský pokus o průnik do střední Evropy byl nepochybně selháním. Při hodnocení schopností Číny v mezinárodním prostředí bychom pak neměli zapomínat, že i její nejambicióznější geopolitický projekt, tedy Iniciativa pásu a cesty (BRI), je především atraktivním politickým heslem, který však stále zůstává bez koncepčního plánování, adekvátních nástrojů a hlavně výsledků.

Literatura

- Bachulska (2020) When Beijing meets Warsaw. in Hungary in Karásková, I.; Bachulska, A. et al. (2020). China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence. AMO.
- Benner, T., & Weidenfeld, J. (2018). Europe, don't let China divide and conquer. *Politico* <https://www.politico.eu/article/europe-china-divide-and-conquer/>. Accessed, 25.
- Businessinfo (2019) (<https://www.businessinfo.cz/navody/cina-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/>)
- Ferdinand, P. (2016). Westward ho—the China dream and ‘one belt, one road’: Chinese foreign policy under Xi Jinping. *International Affairs*, 92(4), 941-957.
- Karásková, I.; Matura, T.; Turcsányi, R.; Šimalčík, M. Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence. Prague: Association for International Affairs (AMO), 2018.
- Kmoníček (2016) (<https://video.aktualne.cz/dvtv/kmonicek-cina-zcela-predefinovala-obsah-slova-komunista-komu/r~157b2d04f76911e5a652002590604f2e/>)
- Matura, T. (2018). The belt and road initiative depicted in Hungary and Slovakia. *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 7(2), 174-189.
- Matura, T. (2018b) Between central and local interdependence. In Song, W (ed).: in China's Relations with Central and Eastern Europe. Routledge.
- Matura, T. (2020). One autocrat's taste for carrots: The curious case of China's influence in Hungary in Karásková, I.; Bachulska, A. et al. (2020). China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence. AMO.
- Mierzejewski, D. (2018). The roles of local governments in the New Silk Road. *China's New Silk Road: An Emerging World Order*.
- Moreh, C. (2016). The Asianization of national fantasies in Hungary: A critical analysis of political discourse. *International Journal of Cultural Studies*, 19(3), 341-353.
- Orbán (2010). (http://index.hu/belfold/2010/11/05/orban_keleti_szel_fuj/).
- Peters, M.A. (2017) The Chinese Dream: *Xi Jinping thought on Socialism with Chinese characteristics for a new era*, Educational Philosophy and Theory, 49:14, 1299-1304, DOI: [1080/00131857.2017.1407578](https://doi.org/10.1080/00131857.2017.1407578)
- PEW Research (2019) (<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/>)
- Rajcsányi, G. (2018). Viktor Orbán's Hungary: Orbanist Politics and Philosophy from a Historical Perspective. *Echle, Christian–Kliem, Frederick–Sarmah, Megha. Political Change, Panorama: Insights into Asian and European Affairs. Singapore, Konrad-Adenauer-Stiftung*, 123-134.
- Sarek (2019) (<https://jamestown.org/program/the-161-initiative-and-polands-disengagement-from-china/>).
- Song, W. (2018) Westward ho – The China Dream in China's Relations Central Europe. In Song, W (ed).: China's Relations with Central and Eastern Europe. Routledge.
- Szunomár, Á., Völgyi, K., & Matura, T. (2014). Chinese investments and financial engagement in Hungary. Centre for Economic and Regional Studies, Budapest.
- Szunomár, McCaleb, Xin Chen, (2018) From mutual understanding to new paradigm of cooperation. . In Song, W (ed).: China's Relations with Central and Eastern Europe. Routledge.

- Šebok, Karásková, 2020 Hard sell: The travail of establishing China's influence in Czechia, in Karásková, I.; Bachulska, A. et al. (2020). China's Sticks and Carrots in Central Europe: The Logic and Power of Chinese Influence. AMO.
- Turcsányi (2020b) (<https://foreignpolicy.com/2020/05/27/china-has-not-bought-central-eastern-europe/>)
- Turcsányi, R. Q. (2020). China and the Frustrated Region: Central and Eastern Europe's Repeating Troubles with Great Powers. *China Report*, 56(1), 60-77.
- Zeman (2014) CNTV 25.11.2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=WQMzTdK51eQ>);
- Zeman (2016) CGTN 26.3. 2016 (<https://www.youtube.com/watch?v=WQMzTdK51eQ>).
- Zuokui Liu (2018) Economic relations between China and Central and Eastern Europe. In Song, W (ed).: China's Relations with Central and Eastern Europe. Routledge.

Poznámky

^[1] Peters 2017.

^[2] Ferdinand, 2016.

^[3] Song 2018.

^[4] Matura 2018.

^[5] Mierzejewski, 2018.

^[6] Szunomár, McCaleb, Xin Chen, 2018.

^[7] Orbán 2010.

^[8] Zeman 2014, 2016.

^[9] Matura, 2020.

^[10] Rajcsányi, 2018.

^[11] Moreh, 2016.

^[12] Bachulska, 2020.

^[13] Šebok, Karásková, 2020.

^[14] Kmoníček (DVTV Veselovský) 2016; Matura, Turcsányi, Šimalčík, 2018.

^[15] Šebok, Karásková, 2020.

^[16] Szunomár, Völgyi, Matura, 2014.

[\[17\]](#) Zuoki Liu 2018.

[\[18\]](#) Szunomár, McCaleb, Xin Chen, 2018; Mierzejewski, 2018.

[\[19\]](#) Bachulska 2020.

[\[20\]](#) Polsko jako první v EU zavedlo v roce 2016 dluhopisy denominované v čínských Juanech.

[\[21\]](#) Matura, 2018b.

[\[22\]](#) Po vítězství v tendru z roku 2009 čínská firma projekt nezvládla, stáhla se z Polska, čelí žalobě na 200 mil. EUR. Stavbu dokončila česká firma včas do konání UEFA EURO v roce 2012.

[\[23\]](#) Sarek, 2019.

[\[24\]](#) Sarek 2019.

[\[25\]](#) Investice formou Joint Ventures s čínskými firmami: Škoda Machine Tool, TOS Varnsdorf (strojírenství), Inekon (výroba tramvají), Varimatik (výroba kotlů). Škoda Transportation odprodala licenci na výrobu tramvají. Vlastní závody v Číně mají zřejmě Ravak (sanitární vybavení), FAB (zámky), Lasvit a Preciosa (sklo), Juli Motor (vysokozdvížné vozíky) (Businessinfo 2019).

[\[26\]](#) Šebok, Karásková 2020.

[\[27\]](#) V souvislosti s koronavirovou pandemií byla Čína zmiňována jako zdroj zdravotnického materiálu, který podle stoupenců intenzivní vzájemné spolupráce měl být do ČR dodán přednostně (za základě dobrých vzájemných vztahů).

[\[28\]](#) PEW research, 2019.

[\[29\]](#) Turcsányi, 2020.

[\[30\]](#) Benner, Weidenfeld 2018

[\[31\]](#) Turcsányi 2020b.